
Elifelet

En prædiken af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Elifelet	4
6. s.e.Trin.	4
Metadata om værket	4
Metadata om værket	4

Elifelet

6. s.e.Trin.

Prædikedag 6. s.e.Trin.

Prædikedato 11. juli 1920

Prædiketekst Matthæus 19,16-26

Prædikested Formentlig i Landet og Ryde Kirker paa Lolland

Prædiken ID P110720-01

Kilde KMF-nr. 12.10.01 (Mindeudgave Prædikener 22-29, genforeningstale 29-31)

ELIFELET

Kære Far!

Ræk du mig, Herre, din stærke Haand,

og giv mig Mod til at bede,

at sende du vil din Helligaand

din ringe Tjener at lede!

Ja, ræk mig, Fader, din gode Haand,

og giv mig Kraft til at tale,

om dog en Flig af dit Klædebon

det undtes dit Barn at male!

Der kom altsaa en ung Mand til Jesus og sagde: “Mester, hvad godt skal jeg gøre, for at jeg kan faa et evigt Liv?” En tiltalende ung Mand — en Mand, af hvem vi kan lære meget, og hvem det i mangt og meget gælder at komme til at ligne. Det er ellers ikke let at slutte sig til, hvordan denne Yngling har været, og hvordan hans Liv er gaaet; men vi kan jo prøve os frem, idet vi dog husker, at vi gætter, men samtidig beder til Gud, at han vil give os Velsignelse af dette vort Forsøg paa at digte os Sandheden til. Og lad os saa, fra Landet som vi vel alle er, danne ham i vor Lignelse for derved at forstaa ham saa godt som muligt.

Han havde haft saadan en god Far, havde Elifelet, en Far, der rigtig forstod sig paa Børn og ganske særlig paa lille Elif. Han kunde endnu huske, hvordan Faderen lagde sin Haand paa hans lille, runde Hoved, naar de gik sammen i den store, skyggefulde Have ved Aftenstide, naar Solens Nedgang var nær — og saa begyndte Far at fortælle ham om Himlens og Jordens Skaber, om Hærskarernes vældige Gud, hvis Finger havde malet Solnedgangens blødende Styrke og Aftenens tungsindsskyggende Alvor, og han lærte

ham at frygte og tilbede denne mægtige Herre, Jødefolkets Hersker og Beskytter, at knæle for ham i Ærbødighed og skælvende Ærefrygt, og han lærte ham om Englenes Legioner, om det store, skinnende, hvidvingede Sendebud, som kom fra den Evige med Bud til Støvets Børn, saa mange som havde fundet Naade for hans øjne, om at efter Liv kom Død og efter Død Dom og efter Dom Liv — skjult i det store ubekendte. Alt det havde Far lært lille Elif, og endvidere havde han prættet ham ind i Sjælen, at Livet var Guds Gave, som skænkedes til dem, der var Gud velbehagelige, og at man blev Gud kær ved at lyde ham, ved at holde hans Bud — og da senere Far døde, og den halvstore Elif sad i Haven paa den vældige, mosgroede Sten og vidste, at nu var Far oppe hos den strenge, retfærdige Gud, da havde han foldet sine Hænder og sagt: “Altid vil jeg holde Budene, og altid vil jeg lyde Gud, for at jeg kan blive ham kær og gøre min elskede Far Glæde og Ære!” Og ved at nævne sin Fars Navn, den Far, han altid havde holdt saa usigeligt af, fordi Far havde holdt saa usigeligt af ham, brød Taarerne ud af hans Øjne, og han længtes saadan efter at se ham igen engang, at holdes i hans Arme, at tale med ham om Himlen og Gud — i Himlen hos Gud — være sammen med ham og det paa en saadan Maade, at han trygt kunde aande uden Frygt for Adskillelsens Mulighed, for Dødens atterkommende Rædsel og Meningsløshed: i hans lille Barnesjæl var *Evighedslængslen* brudt frem.

Nu — Elif voksede til — i den store, afsides liggende Gaard havde han gode Dage. Kammerater fik han ingen af; for hans Mor holdt Huslærer til ham; sine Ting lærte han, og flittig og lærenem var han; men tavs og stilfærdig gik han omkring, ene, altid ene, og vel forstod han at lege alene og fylde sit Liv med sig selv, men hvor savnede han dog en, der kunde forstaa ham fuldtud, saadan som hans Far havde kunnet det — for Mor gjorde det ikke — Mor forstod sig paa Gaardens Drift — han hørte, hvordan Folk talte om, at Velstand kom til Huse, og Mor prædikede ogsaa for ham, at Sparsommelighed var godt, og at det først og fremmest gjaldt om at holde sammen paa Sagerne; for stod man tomhændet paa Gaden, fik man nok at se, hvem der saa vilde tage sig af en, og sommetider syntes han jo, hun havde ganske Ret — til andre Tider mente han vel, det gik lovlig vidt, men sige noget gjorde han aldrig; for han kendte jo Budene, “Du skal ære din Fader og Moder” — og Budene holdt han — for sin Fars Skyld, for Guds Skyld, for Evighedens Skyld.

Men efterhaanden som Tiden gled, begyndte lille Elif at blive store Elifelet, og en udpræget Forandring foregik med ham. Det var, som om hans Far gled tilbage i hans Bevidsthed, som om Billedet af Gud udviskedes og fortrængtes, ja usandsynliggjordes, og Englene glemte han helt. Hans Mors Røst blev ham tydeligere, forstaaeligere, han begreb med-et den uimodsigelige Praktiskhed, hendes Tale rummede, og mens han, nu nærmest af Vane, blev ved at holde sig Loven for Øje og vogte sig for at overtræde

Budene, begyndte Gaardens Drift og Spekulationer om at faa saa meget som muligt ud af det at spille saa stor en Rolle i hans Liv, at Folk ligefrem gav sig til at mumle om Nærighed. Han sparede da virkelig ogsaa, og han følte sig kun af Hjertet glad, naar han sad med sin Mor efter Dagens Møje og talte de skinnende, blanke Sølvskillinger, der flød ud over Bordet for deres Øjne; eller naar han gik ned gennem Markerne og saa de tunge Rugaks nikke besværligt efter sig, og den kraftige Hvede, der næsten havde kvalt de spredte Klinteurter; eller naar han saa sine trinde Heste og de velplejede Køer og hørte de kraftige Mælkestraaler tromme i Spandene ved flinke Fingres Greb. Saa glad kunde han føle sig, at han var ved at løfte sit Blik og takke den Gud, der dog var stærkt paa Veje til at blive ham fjern og uvirkelig, den Gud, han tænkte sig, fordi Lov og Vane forudsatte ham, ikke af Lyst og Trang.

Hans Mor døde — og nu havde han altsaa ingen at dele sin Glæde med; dette beskar den, gjorde den mindre og lod den bleges. Nu syntes han ikke mere, de hvide Sølvpenge lyste med den rette bedaarende Glans, nu forekom Rugen ham for mæt og selvsikker, og Hveden stod saa underlig materialistisk og egenkærlig. Alligevel skød Glæden stundom op i ham, naar han tænkte: “Alt dette er mit; det har været min Fars, nu er det mit, og snart vil jeg tage mig en Kvinde, at det kan blive min Søns”. Da var det en helt anden Glæde, der fyldte ham, ikke Pengeværdiens, men Slægtfølelsens, Glæden ved Livets og Selvets Bestaaen. Saa tog han sig en Kvinde til Ægte, og atter strøg en Haand mildt og kærligt gennem hans Haar, naar han sad i Haven ved Aftenstide, naar Solen gik ned. Han greb om hendes fine Haandled, og han fandt Hvile med sit Hoved i hendes Skød, og da lo hans Hjerte af Lykke, Solnedgangsskæret var selve Blodets glødende Styrke — og da han Aaret efter løftede sin Søn paa sine Arme, da tyktes Livet ham saa rigt, som han aldrig havde drømt — ja, som han stod der og saa ud over sin Haves Rigdom, over Markernes bugnende Fylde, med Armen om den endnu svage, unge Kvindes skælvende Liv og med det blundende Barn i Vuggen for sin Fod, da kendte han sit Hjertes ildfulde Slag, og han hviskede uvilkaarligt til Øjeblikket: “Aah, dvæl dog, du er saa skøn.”

Men Øjeblikket dvælede ikke, det løb og løb, og der kom Dage efter denne, brændende Sommerdage, da Blodet flød tykt og dovent i hans Aarer, da Blikket var tungt og Foden knapt til at løfte, og da det blev ved ligesom at stønne i hans Bryst: et Øjeblik er den liden Stund, vi aander i Støvets Egne. Da blev han ræd for sine egne Tanker og for sit eget Blik, der trods Træghed og Tynge dog øjnede Døden histude, og ilsomt greb han en livsfrodig, flammende Valmue og rakte den til sin Viv, mens han febrilsk klappede hendes sundhedsblomstrende Kind — og saa saa, at Varmen havde allerede faaet Valmuen til at segne ..... som Blomsten falmer hver Rosenkind ..... og væk maatte han, ud i Marken gik han, langsomt, bøjet — han vilde ikke mindes Forgængeligheden,

Kraftesløsheden, Døden — og han følte paa sine Armes faste Muskler og sit Brysts unge Hvælving, mens hans Fødder traadte tungt paa det solsvedne Græs ..... som Græs er de Kæmper gæve ..... da greb han sig til Hovedet: en Tanke, ak, en Tanke, der kunde fri ham fra det meningsløses Pine og mane Forgængelighedens Spøgelse væk ..... de vises kunstige Hjernesvind henvejres som Spindelvæve ..... da forstod han, at dette Jordliv kunde han ikke udholde, at Livet var for kort og trangt til at ødes paa Timelighed, eller at Livet var for vidt og rummeligt til at lade sig fylde med Timelighed — hvad skal jeg gøre for at arve det evige Liv — og han løb til skriftkyndige og Præster med sit Spørgsmaal og gav dem Ofre og Tiende og jeg ved ej hvad, og de granskede og forklarede og fortolkede, somme meget viist og andre mindre dybsindigt; men altsammen tyktes det ham kunstigt Hjernesvind, der henvejres som Spindelvæve.

For hvad hjalp det hele ham, hvad hjalp det, at han selv var rask og rørig, at hans Kone var blomstrende, hans Børn sunde, hans Jorder frugtbare, hans Svin fede, hans Kvæghjorder i ypperlig Stand, hvad hjalp det hele, naar Døden dog kunde slaa alt over Ende i et lynende Sekund, naar han ingen Mening øjnede i det hele — Far døde, og Søn blev stor, Søn blev Far, og Far døde, og Søn blev stor, og Søn blev Far, og Far døde osv. osv. uden Ophør, uden Mening, denne stadige Vekslen i Ring, det hele kun en Forberedelse til Døden, den evige Død — og han, som længtes efter det evige Liv — netop den evige Død, evig og urokkelig, og Livet kun et Pust i Sivet, der synker ned, hvad hjalp det saa, hvortil anvende alle sine Kræfter, slide Dag ud og Dag ind, le og harmes, skændes og forliges, gaa i Kirke og betale Tiende, passe Helligdag og svare Skat, hvortil det hele, hvortil det hele — naar denne meningsløse Grænse fandtes, naar man kom gaaende glad og intetanende hen ad Vejen: her er dog en dejlig Skov, her er ingen Røvere — saa blot et snigende Slag, et blinkende Sekund — og nede i Jordan bød Ormene til Gilde. Da blev den rige, unge Mand mørk og indesluttet, og naar hans Kones Haand strøg blød og kærtegnende gennem hans Haar, blev hans Pandes Rynker kun tungere og dybere, og naar Vinden strøg blød og kærtegnende gennem hans Korn, hviskede det over de fulde, bølgende Agre: "Elifelet er bedrøvet, Elifelet er aldrig glad." For han var grebet af Evighedens Længsel.

Til sidst syntes han da, at nu kunde han ikke holde det ud længere; men hvorhen han spejdede, — han saa dog ingen Raad.

Da var det en Dag, at en af hans Tjenere kom og fortalte ham, at den gamle Josef Tømmermester, ham fra Nazaret — ham kendte han jo nok — at han havde en Søn, der nok var lidt til en Side, han gik rundt og prækede, men det var visst noget Tøjeri, der ikke

var Mening i — f. Ex. havde han en Dag sagt noget som: Værer da fuldkomne, lige som eders himmelske Fader er fuldkommen — — som om noget Menneske kunde blive fuldkomment! — Og en anden Gang havde han rent ud opfordret til Dovenskab og sagt, at man ikke skulde bekymre sig for den Dag i Morgen — som om man ikke skulde tænke paa Fremtiden! — Ja, det var da et besynderligt Menneske! En sær Uro greb Elifelet — hvad var dette med at være fuldkommen, var det ikke det, han havde drømt om og saa gerne villet være fra lille Dreng — og hvordan var det med at bekymre sig, gik han ikke her og bekymrede sig uafsladeligt for Fremtiden — — — den Mester maatte han se.

Og saa ved vi, hvordan det gik. “Mester, hvad skal jeg gøre, for at arve det evige Liv?” — “Hold Budene!” — “Jamen det har jeg jo gjort, og det har jo ikke bragt mig Frelse?” Ængsteligt hænger hans Øjne ved Jesus, hvad vil han nu sige — allerede er han dybt skuffet, en ussel Anvisning paa Budene, det er jo ikke andet, end hvad alle de andre har gjort ..... saa ..... men nu aabner han atter Munden, nu taler han igen — — men hvad er det dog, han siger: “Vil du være fuldkommen, da gaa bort, sælg, hvad du ejer, og giv det til de fattige, saa .....” han hører ikke mere ... sælg, hvad du ejer ... sælg, hvad du ejer — din Fars Gaard — det, der rummer dine Barndomsminder, det, hvori du har lagt dit Ungdomsarbejde, det, du har plejet og hæget om og faaet til at blomstre og trives under dine Hænders Røgt — giv det til de fattige, de umættelige, dem, som aldrig kan hjælpes, det være sig gennem Gaver eller gennem Reformere, dem, som man kun gør klogest i at lade blive i Ubemærkethedens Barmhjertighed i deres Saar og Skarn, — forlade den Kvinde, i hvis Arme du dybest og renest lærte Livets Værd at kende — overgive de Børn, som du har frydet dig ved at vide om, at de skulde leve dit Liv efter dig, overgive dem til Tilfælde og Vanrøgt — hvad var dog det for Galmandside — — — og bedrøvet gik han bort.

Han gik bort — tænk dig, hvad det vil sige — han gik bort, bort fra Jesus, tilbage til sit Gods, berøvet sit Evighedshaab for evigt. Og nu har vi vel alle hørt Prækener om den rige Yngling, skrappe Prækener, der fordømte ham afgjort og haardt. Det ville vi ikke gøre; overhovedet ville vi, der gerne vilde bære Kristennavn, vogte os for at dømme andre end os selv. For hvor mange af os vilde bære os anderledes og bedre ad, hvis vi stilledes paa saa haard en Prøve? Hvor mange af os er rede til at forlade Hjem og Familie, at skænke alt bort til os ubekendte og ligegyldige Mennesker, at leve i Armod og Foragt for Jesu Christi Skyld? Men ynke den unge Mand vil vi og forfærdes for ham — han var jo naaet saa langt videre end de *fleste* af os: han følte, at det, det kom an paa, det, der dog egentlig havde Værdi, var det evige Liv, han forstod, at Mennesket maa gøre noget for at faa det i Eje, at det ikke er nok med Tro, men at Gerningen spiller sin store Rolle, han begreb, at det var det *gode*, han maatte gøre, og han havde fattet, at naar det gjaldt det evige Liv, saa

maatte man gaa til Jesus. Held for os, om vi endda var naaet saa vidt! alt for meget ser vi af Uinteressethed for det aandelige og Ligeledhed for det evige, at Mennesker gaar Livet igennem uden Tanke for andet end det timelige, Kirker, der staar tomme, og Hjem, hvor Guds Navn næppe nævnes, og Hjerter, for hvem Helligaanden kun er den store ubekendte, ja, endda blot den ubekendte.

Men eet staar fast om den unge Mand: saa sandt som Gud aldrig prøver Mennesker over Evne, bærer han selv Ansvar for den Beslutning, han tog. Og saadan gælder det for hver enkelt af os: selv maa vi bære Ansvar for, hvad vi siger og gør. Livet er ofte vanskeligt og Kampen tit svær at bestaa, Fristelserne er svære, og den gamle, træske Fjende lokker og truer — alt for godt ved jeg det fra mig selv — men jeg ved ogsaa og ved det fra mig selv, at i den Stund, det kneb allerhaardst, og Faldet syntes uomvigeligt nær, da greb Gud ind, og hans Faderhaand løftede mig — jeg fornå det vel ikke i Øjeblikket — senere hen syntes jeg, jeg har forstået det — og da jeg spurgte Gud, hvad jeg skulde gøre for at arve det evige Liv, da gav han mig et Ord til Svar, som jeg nu til Slut vil lade gaa videre, et Ord, som enhver kan gøre til sit, og som vil bringe dig hjem til Himlen, om du tilegner dig det ret: Derfor øver ogsaa jeg mig altid i at have en god Samvittighed for Gud og Mennesker. Hvis dit Liv lægges an paa det, vil du lære med Tiden paa en ganske anden Maade end nu at bære Dagliglivets tusinde Tilskikkelser, Sorg og Skuffelser og Fortrædeligheder, da vil Udkommet og Timelighedens Ting — ikke ophøre med at interessere dig — det er ikke Meningen — men Verden vil først ligge for dig i sit rette Lys, naar Evighedens Straaler falder hen over den. Først da kan Livet blive rigt og skønt, naar det er præget af *Evighedens Længsel*, naar Dødens Spøgelse er manet ned, og du ved, hvad du skal gøre for at arve det evige Liv, og gør derefter. Saa hjælpe da Gud dig og mig til med Sandhed og Fasthed at sige: Far, du har sagt mig, hvad jeg skal gøre for at arve det evige Liv, og du har fyldt min Sjæl med Evighedens Længsel; derfor øver ogsaa jeg mig i altid at have en uskadt Samvittighed for Gud og Mennesker.

(Efter den ovenstaaende Prædiken fra 11. Juli 1920 holdt Kaj Munk følgende Tale i Anledning af Genforeningen, som ellers var blevet fejret i alle vort Lands Kirker Fredagen forinden (9. Juli 1920). Manuskriptet er udateret og uden Overskrift.)

Grundet paa Provstens Fravær opnaaede vi ikke her i Sognet en Genforeningsgudstjeneste i Fredags; dette Forhold har Provsten nu i en Skrivelse fra i Gaar bedet mig tage Hensyn til, og jeg maa derfor til min Prædiken føje et Par Ord om denne vor største nationale Begivenhed i de sidste 50 Aar.

Hvad Genforeningen er, ved vi alle, og dette skal jeg ikke opholde mig ved, ligesom det ikke tilkommer mig fra Prædikestolen at behandle denne Begivenhed historisk eller politisk eller poetisk. Jeg skal blot kortelig kaste Kristendommens Lys hen over denne nationale Begivenhed. Men da jeg frygter for, at vi, optaget af vort eget som vi jo er, har vanskeligt ved at forstaa, hvad Genforeningen betyder, vil jeg søge at klargøre dette ved at bruge Lignelsens Vej.

Det, der da skete i 1864, var dette, at to af vore kære, de gamle tænke paa deres Børn, de unge paa en Bror og Søster, blev revet fra os med Vold og slængt i Tugthuset, skønt det var vitterligt, at de var skyldfri. Forvænte med Frihed, som vi nu er, syntes det os umuligt; men det er dog sandt, at en Del af vort Folk, Mænd og Kvinder og Børn, der tænkte vore Tanker og talte vort Sprog og levede vort Liv og var os, blev bastet i Trællekaar — det blev forbudt dem at tale, at længes, at være. De blev hadet og haanet og forfulgt, de blev lemlæstet og dræbt — og de taalte og tav og led — og de blev ved at være Danske. To af vore kære, en Bror og en Søster, slæbtes i Tugthuset skyldfri — der blev begaaet et Justitsmord. Og det, der saa skete i Fredags, var, at den ene af dem kom tilbage, mærket af Lænker og Vold og Overlast — men det forstaa vi jo alle, at hun var ude af sig selv af Glæde — og vi, vi da! Tilbage er hun vendt, men uden nogen Undskyldning, uden nogen Oprejsning — men i Dag ville vi ikke mindes — og skære Tænder — vi ville leve helt i Nuet; og vi ville takke Gud for den Glæde, han gav os, fordi han viste, at Taalmod og Bestandighed belønnes, og Kærlighed og Hjerters Samslag naar Sejren til sidst.

Det lyder som et Æventyr,

et Sagn fra gamle Dage:

en røvet Datter dybt begrædt

er kommen frelst tilbage.

Dette er Dannebrog paa hel. Og derfor ville vi takke Gud af vort ganske Hjerte. Men der er ogsaa et Dannebrog paa halv. For den anden blev tilbage; syg af Mishandling, nedbrudt af Forfølgelser og Haan, tynget af Lænker, prigsivet Tyrannen og forladt af den sejrende ligger vor feberangrebne Broder tilbage uden Kraft til mere end at vende Hovedet og stirre længselsfuldt og fortvivlet efter den frelste Søster. Og hvad jeg nu vil sige, vil jeg gerne finde Udtryk for saa stille og velovervejede og inderligt, at jeg ingen skal saare eller forarge. Men vi kristne Danske, vi føler med vor forladte Broder, og vi lover, at vi vil stande ham bi, saa langt og saa vidt vi kan det for vor Samvittighed; vi vil sende ham de kærligste Tanker, og vi vil bede til Gud for ham, og vi vil gøre alt, hvad vi mægter, for at lindre hans onde Kaar. Derfor fejrer vi Genforeningen som en stor og løfterig Station paa Vejen frem til Barmhjertighedens Sejr over den fortolkede Retfærdighed. Barmhjertighedens Gud hjælpe alle Danske i og uden for det nye Danmark. Han styrke vort Haab og give os Mod til, aldrig opgivende, at ville. Da skal vi høste Udholdenhedens herlige Frugt. Og med Helligaandens Bistand ved Gud Faders Naade tør vi haabe, at den Dag skal komme, da Jesus ikke har levet forgæves, men Folkeslagene ved, at det er en Satans argeste Løgn, at Magt gaar for Ret, hvad enten saa denne Magt er bygget paa Sværd eller Stemmeseddel. Men foreløbig maa vi nøjes med at folde vore Hænder og sige som den danske Præst:

Vældige Gud,

vor og vor Fjendes,

o, lad det kendes,

og lad det mærkes,

saa at det dages:

mer end de stærkes

er du de svages

vældige Gud.

Amen.